

Aan Gemeente Roerdalen
T.a.v. het College van Burgemeester en Wethouders
Postbus 6099
6077 ZH SINT ODILIENBERG

Ons kenmerk: 2014/np/gve/gevraagd advies 1612

Uw kenmerk:

Onderwerp: Verordening cliëntenparticipatie en beleidsregels betreffende
deelgebieden PW

Heerlen/Posterholt, 16 december 2014

Geacht College,

Naar aanleiding van het gevraagde advies inzake een aantal beleidsregels en de bovengenoemde verordening sturen wij u deze reactie. Onze opmerkingen en adviezen zijn gealfabetiseerd en met rood aangegeven.

1. Verordening cliëntenparticipatie

Wij zijn verheugd te vernemen dat onze, zelfgeschreven verordening voor 95% - in de woorden van de wethouder - door de gemeente is overgenomen. Het werk dat wij hierin hebben gestoken, is derhalve door het College erkend en herkend, wat ons sterkt in de overtuiging dat wij van toegevoegde waarde zijn en dat u onze inzet waardeert.

A) Niettemin blijven wij pleiten voor de - door u geschrapte - betaalde secretaris, aangezien er veel werk, tijd, energie en kwaliteit wordt gevraagd van de thans onbezoldigde secretaris. Zeker in het kader van uw overtuiging dat betaald werk voor uitkeringsgerechtigden voorrang geniet, moet een dergelijke inzet in deze maatschappij financieel beloond worden dan wel gewaardeerd worden met een passend gehonoreerde functie.

B) Verder willen wij u erop attenderen dat de vacatievergoeding per vergadering overeenkomstig de 'Verordening vergoeding wethouders, raads- en commissieleden' zou moeten zijn. De CRR wil derhalve dezelfde vacatievergoeding

secretariaat cliëntenraad roerdalen
mevr. drs. nanne van poll
secretaris@clienraad-roerdalen.nl

blijven hanteren. Dat zou dan ook in deze verordening terug moeten komen. Door u is deze er kennelijk uitgehaald en vervangen door een voor ons onbegrijpelijke regeling.

2. Privacy

In ons laatste advies inzake hebben wij wederom de bescherming van de privacy aangekaart, vooral omdat we daarover grote zorgen hebben en houden. In uw reactie geeft u aan dat u ons standpunt deelt dat de overheid zeer zorgvuldig om dient te gaan met vertrouwelijke gegevens van de burgers. De bescherming van de privacy van de burgers staat dus niet ter discussie, die moet goed geborgd zijn. Niettemin constateren we dat er in de praktijk momenteel nog niet veel concreets is gedaan om de privacy van uitkeringsgerechtigden daadwerkelijk te borgen. Een protocol dat eerder is toegezegd, hebben we nog niet ontvangen. Van cliënten vernemen we dat aan de telefoon nog steeds allerlei personalia, waaronder geboortedata, verstrekt moeten worden vooraleer de cliënt doorverbonden wordt met de behandelend consulent. Koppeling van gegevens, we maakten daar al een opmerking over in onze brief 16 oktober jl., gaat steeds verder en meeromvattend. Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) heeft in diverse brieven aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangegeven dat de gemeenten bij de decentralisaties in het sociale domein (werk, inkomen én zorg) niet de privacywetgeving mogen negeren en schenden. Het CBP constateert dat het in de praktijk lastig blijkt om de vereiste grondslag (is legaliteitsbeginsel) te vinden voor iedere verwerking van persoonsgegevens in dit sociale domein. Bij de verwerking van persoonsgegevens moet de gemeente elke keer vaststellen op welke grondslag uit de Wet bescherming persoonsgegevens deze gegevensverwerking kan worden gebaseerd. Dat is tijdrovend, ingewikkeld en soms zelfs onmogelijk, aldus het CBP. Het CBP adviseert de gemeente daarom een deugdelijke wettelijke basis te creëren voor het werken met gegevens van burgers in het sociaal domein. We nemen dit advies graag over. Hiermee worden de zekerheid en transparantie voor gemeente en burgers over het doel, de noodzaak en de rechtmatigheid van de verwerking van persoonsgegevens bevorderd. Onze vraag, hieronder verder uitgewerkt: Welke maatregelen treft u om de bescherming van de persoonsgegevens te waarborgen?

C) De CRR roept het College op om met bekwame spoed een verordening op te stellen met daarvan afgeleid beleids- en uitvoeringsregels, zodat inzage in het (digitale) dossier van burgers én uitkeringsgerechtigden is vastgelegd, opdat voor ambtenaren duidelijk is wie, wanneer en waarom inzage mag hebben in dat dossier.

D) Bovendien zou u er goed aan doen de burgers te informeren over inzage in de particuliere dossiers, zeker als een burger daar op grond van artt. 35 en 36 Wet bescherming persoonsgegevens concreet om vraagt.

E) Ten slotte zouden we u willen te adviseren om dossiers niet voor iedere ambtenaar toegankelijk te maken, maar het systeem te beveiligen door middel van accreditaties passend bij de functie en werkzaamheden.

F) Ook zouden wij graag de twee jaar geleden toegezegde privacy-protocollen willen ontvangen, zodat wij inzicht krijgen hoe de bescherming van de privacy van uitkeringsgerechtigden is geregeld. Hierin zou ook de toegang tot medische gegevens verwerkt moeten zijn, nu u in 2015 een geheel nieuwe doelgroep onder uw hoede krijgt, te weten WSW'ers en Wajongers, die veelal te maken hebben met een medische geschiedenis. Wij wijzen er nog maar eens op dat medische gegevens alleen toegankelijk zouden moeten zijn voor de patiënt en behandelend arts, en niet voor gemeenteambtenaren.

3. Bejegening van uitkeringsgerechtigden

Ook dit punt heeft onze aandacht, zolang er over wordt geklaagd. Het gaat om de menselijke waardigheid en elementaire fatsoensnormen. Herhaaldelijk hebben wij aangekaart dat uitkeringsgerechtigden netjes te woord gestaan moeten worden. U geeft even zo vaak aan dat dit echt gebeurt. Ons bereiken echter herhaaldelijk andere signalen. Concrete voorbeelden kunnen wij echter niet geven, omdat daarmee de privacy van de betrokkenen wordt geschonden, maar onheuse bejegening komt te vaak voor. Het gaat dan bijvoorbeeld om gevallen waarin de uitkering zonder mededelen en zonder besluit (en dus zonder juridische grondslag) wordt stopgezet, zodat mensen zonder inkomen zitten, met alle gevolgen van dien. De WIZ-medewerkers zouden te allen tijden een stopzetting dan wel een blokkering van de uitkering schriftelijk en gemotiveerd kenbaar moeten maken. Indien mensen een formulier niet of verkeerd hebben ingevuld, moeten zij de kans krijgen om dit te herstellen. Dit zou op een vriendelijke en heldere manier kenbaar gemaakt moeten worden met de uitnodiging zulks alsnog te doen.

Ook zouden de WIZ-medewerkers burgers niet alleen moeten wijzen op hun plichten, maar ook op hun rechten. Om dit te verbeteren hebben wij een Inkomenskaart gemaakt, die ook op de afdeling WIZ is verspreid. We gaan ervan uit dat deze ook gebruikt wordt.

De attitude van de medewerkers zou een positieve en cliëntvriendelijke insteek moeten hebben. In het algemeen hebben cliënten enkel een verhelderend antwoord nodig op een vraag waar ze mee zitten of willen ze u informeren over hun situatie. Het vertrouwen moet er dan zijn dat ze met hun twijfels, vragen, opmerkingen of informatie met een gerust hart bij de gemeente aan kunnen kloppen en dat er behulpzaam en gewillig op ingegaan wordt.

4. Ongewenste effecten Fraudewet

Herhaaldelijk hebben wij als CRR aangegeven dat de strenge Fraudewet ongewenste effecten zou hebben en de welwillende en onschuldige uitkeringsgerechtigde bij een niet-opzettelijke fout hard en onevenredig zou worden

getroffen door de ruime mogelijkheden om sanctiemaatregelen op te leggen. Onze vrees blijkt gegrond, nu een rapport over de gevolgen van de Fraudewet van de Nationale Ombudsman aantoont dat met name welwillende en meewerkende uitkeringsgerechtigden door een ongelukkige fout of vervelend misverstand te hard worden getroffen door de sancties. Minister Asscher heeft inmiddels aangekondigd dat de Fraudewet aangepast gaat worden. In afwachting hiervan passen het UWV en de SVB hun boetebeleid al aan.

G) Wij roepen het College dan ook op om te stoppen met het opleggen van (draconische en absurde) boetes. We wijzen daarbij ook op een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep (CRvB)¹ van 24 november jl. waarin behartigenswaardige dingen zijn gezegd over evenredigheid, verhouding tot het strafrecht en verwijtbaarheid. Hier zou thans reeds beleidslijnen uitgehaald kunnen worden die door u direct toegepast kunnen worden.

Voorts wordt door de minister een richtlijn uitgewerkt die in de kern behelst dat er vooral gelet dient te worden op de ernst van de overtreding en op de omstandigheden en de daaraan gekoppelde proportionaliteit. De aanpassingen door de minister zullen er als volgt uit zien:

- Er wordt alleen nog een boete van 100 procent van het gefraudeerde bedrag opgelegd als er met opzet is gefraudeerd;
- Bij grove schuld moet de fraudeur een boete van 75 procent betalen;
- In de overige gevallen is de boete de helft van het gefraudeerde bedrag;
- De minimumboete van 150 euro vervalt en UWV, SVB en gemeenten kunnen, als de wet is aangepast, in meer situaties volstaan met een waarschuwing.

H) Wij zouden het op prijsstellen indien we meer informatie ontvangen over de toepassing van deze aanpassingen van de wet binnen de gemeente Roerdalen.

5. Oproep tot spoedige evaluatie

Omdat ook de Participatiewet strenger is dan de Wet werk en bijstand, Wajong en WSW, zouden we in het kader van de kennis van en ervaring met het vorige punt graag met u willen evalueren hoe het gaat met de toepassing van de beleidsregels e.d. van de Participatiewet. Liefst reeds na drie maanden. De uitvoering zal zeker in het begin met (hopelijk kleine) kinderziektes te maken krijgen. Het lijkt ons goed om daar op niet al te lange termijn even bij stil te staan.

I) In april 2015 zouden wij meer informatie willen ontvangen over het aantal mensen dat onder de Participatiewet valt, van hoeveel mensen een tegenprestatie wordt verlangd, hoe het zit met de privacybescherming, hoe het zit met de WSW'ers en Wajonger die nu onder het gemeentelijke regime vallen, over hoeveel

¹ ECLI:NL:CRvB:2014: 3754; d.d. 24 november 2014

mensen wij spreken, hoeveel bezwaarschriften er zijn ontvangen, e.d. Kortom, het volledige cijfermateriaal wat er over de uitkeringsgerechtigden binnen uw organisatie is verzameld.

Hieronder volgen onze adviezen op de beleidsregels:

Beleidsregel commerciële huurprijs kostendelersnorm

Het is voor de doorsnee burger niet te begrijpen dat u een andere benaming hanteert dan de Participatiewet, namelijk gewoon kostendelersnorm. U haalt er plotseling het begrip 'commerciële huurprijs' bij, om zo een groep mensen die wel een woning deelt en daarvoor kostgeld betaalt, maar onder de norm van een bepaalde minimum huurprijs en een bepaalde huurtoeslag blijft, aldus geconfronteerd wordt met een verlaging van de uitkering op grond van de Pw. Dat lijkt ons niet juist. Voorts adviseren we om de wettelijke begrippen te hanteren, en helder, in overeenstemming met de wet, te regelen wanneer een kostendelersnorm wordt opgelegd.

J) Er worden geen bedragen genoemd in de beleidsregel, hetgeen de indruk wekt dat een en ander al werkend wordt aangepast. Aldus kunnen we niet toetsen of dit wel conform wet- en regelgeving is opgesteld. Immers, volgens onze kennis en informatie geldt de kostendelersnorm niet voor mensen die naast 'inwonend zijn' ook 'inwonende familieleden hebben die mantelzorg verrichten of ontvangen'. Graag adviseren we u hier in de beleidsregel aandacht aan te besteden.

K) Ten slotte vragen wij ons af waarom u een andere normering hanteert?

6. Beleidsregels re-integratie gemeente Roerdalen 2015

Op de eerste plaats is de verplichte zoekperiode van 4 weken ons een doorn in het oog. De overheid doet het daarmee voorkomen alsof de burgers niet of nooit op zoek zouden zijn naar betaald werk en lui zijn. Het tegendeel is waar naar onze ervaring. Men wil het liefst zo snel mogelijk aan de slag in een fijne, passende baan. De handen uit de mouwen steken, hoort meer bij de mens dan de hand ophouden.

Ook maakt u geen onderscheid tussen mensen die een bijstandsuitkering aan moet vragen na het einde van de WW-termijn, en dus al maanden een intensieve periode van zoeken en verplichte workshops en trainingen achter de rug heeft. Het is bijzonder frustrerend om na zo'n traject, opnieuw hetzelfde pad van voren af aan in te moeten slaan.

Bovendien is een maand zonder inkomen, zonder geld niet menselijk en niet wenselijk en leidt tot andere problemen, zoals betalingsachterstanden met zorg, wonen e.d., hetgeen u ook niet zou moeten willen. Bovendien stelt u allerlei verplichtingen aan mensen die in ruil voor die verplichtingen niets ontvangen, wat volgens ons discutabel is. Deze strenge houding werkt niet en is zelfs contraproductief.

Voorts wijzen we er op dat het in deze gemeente gaat om ongeveer 250 uitkeringsgerechtigden/werkzoekenden, terwijl in de omgeving nauwelijks nog betaalde vacatures te vinden zijn. Het afgelopen jaar is de economie in Midden-Limburg wederom gekrompen. Een perspectief op betaald werk is er bijna niet en toch worden allerlei verplichtingen opgelegd die vooral zien op kwantiteit en bijna niet op kwaliteit. Drie brieven per week, vijf uitzendbureaus en zo voort, terwijl de kwaliteit van de vacatures en die van de sollicitaties of het bekwaam en succesvol leren netwerken niet aan de orde komen. De gemeente zou meer faciliterend moeten zijn en minder controlerend. Geef een reikende hand, en kijk niet of degene die deze vraagt wel vaak genoeg dezelfde werkgever heeft lastiggevallen met briefjes, mailtjes en telefoontjes. We adviseren u vooral hier aandacht aan te besteden.

L) Een wachtmaand (voor nota bene iedereen) is in onze ogen in strijd met verdragsrechtelijke en wettelijke regels, zoals de zorg voor de bestaanszekerheid (art. 11 IVESCR, art. 20 lid 1 Gw) of recht op sociale zekerheid (art. 9 IVESCR, artt. 12 en 13 ESH, art. 20 lid 2 Gw). We adviseren u deze wachtmaand uit de beleidsregels te schrappen.

M) Ook vinden wij het onbegrijpelijk dat u enerzijds beweert dat betaalde arbeid de enige weg uit de armoede van de bijstand is, maar dat u aan de andere kant bijstandsgerechtigden stelselmatig en structureel gaat inzetten voor onbetaalde arbeid. Het inzetten van een participatieplaats als re-integratie-instrument is volgens de CRR niet toegestaan. Het lijkt ons dan ook dat dit fenomeen uit de beleidsregels geschrapt dient te worden. Er mag ook geen verdringing op de arbeidsmarkt plaatsvinden aldus de Participatiewet (en uw eigen verordeningen). Onbetaalde arbeid mag niet leiden tot oneerlijke concurrentie, goedkoop personeel voor (gemeentelijke) organisaties of bedrijven en het ontstaan van draaideuruitkeringsgerechtigden.

Er is inmiddels belangwekkende jurisprudentie gevormd over deze verplichte tegenprestatie. Daarin zijn criteria ontwikkeld waaraan dergelijke onbetaalde arbeid dient te voldoen. De CRR adviseert u deze als uitgangspunten voor uw beleid te nemen.

N) Wij adviseren u in het algemeen de wettelijke en jurisprudentiële criteria zorgvuldig toe te passen om aldus onnodige juridische procedures te voorkomen, kosten te besparen en om misbruik van de wet tegen te gaan. Immers, iedereen zou betaald moeten worden voor het verrichten van arbeid, anders is er sprake van dwangarbeid of slavernij (art. 8 IVBPR, art. 4 EVRM, art. 7 sub a IVESCR, art. 4 ESH).

O) Ook hebben wij met de teamcoördinator van de afdeling WIZ en de toenmalige wethouder afgesproken dat de termijn voor een afspraak en de uitnodiging daarvoor 2 weken bedraagt. We adviseren u dus ook dit aan te passen in uw beleidsregel (art. 3.2 a).

8. Beleidsregel persoonlijk participatiebudget pensioengerechtigden 2015

P) Kunnen we uit de titel afleiden dat het persoonlijk participatiebudget voor minima zonder sollicitatieplicht is afgeschaft? Wij pleiten er voor om het persoonlijk participatiebudget voor minima zonder sollicitatieplicht ook in 2015 te handhaven, zeker nu u de langdurigheidstoeslag heeft afgeschaft, waardoor mensen niet meer in aanmerking komen voor aanvullende regelingen. Kunt u derhalve ook de beleidsregel persoonlijk participatiebudget 2015 verstrekken?

Q) Verder zijn wij van mening dat u de minima zelf actief dient te benaderen in het kader van uw plichten en het recht van de burger op informatie. Veel mensen weten niet dat zij in aanmerking kunnen komen voor deze regeling, getuige het bericht dat slechts 40% van de minimagelden worden uitgekeerd. Gezien de koppeling van de systemen weet u precies wie wat en hoeveel verdient of krijgt aan uitkering, dus het moet naar ons oordeel eenvoudig zijn om de mensen concreet en actief te benaderen. We adviseren u zulks te doen.

R) Volgens ons is artikel 4 ter zake van de uitsluitingsgronden voor pensioengerechtigden niet relevant. Een gepensioneerde kan niets hebben gedaan om zijn of haar inkomen te verbeteren, want deze 65+'ers werken niet. De CRR adviseert u dit artikel te schrappen.

9. Beleidsregel maatschappelijk actief bonus 2015

We vinden dat in - ook volgens u- barre economische tijden de beperkte financiële middelen voor minima ook voor minima moeten worden gebruikt. Minderjarigen (onder de 18 jaar) vallen ook onder andere regelingen. De maatschappelijk actief bonus moet naar ons oordeel voor minima zijn die volwassen zijn en die tot 120% van het wettelijk minimumloon als inkomen hebben; alle andere personen vallen daarbuiten. We adviseren u de beleidsregel op dat punt aan te passen.

S) De maatschappelijk actiefbonus zou moeten worden voorbehouden aan volwassenen die qua inkomen tot de categorie minima behoren. Bovendien zou de hoogte van het bedrag moeten worden aangepast aan de hoogte van het persoonlijk participatiebudget, want niet het al dan niet hebben van een sollicitatieverplichting zou het uitgangspunt moeten zijn, maar de laagte van het inkomen/uitkering.

10. Beleidsregels tegenprestatie Participatiewet gemeente Roerdalen 2015

Hier volstaan wij met het verwijzen naar de eerdergenoemde verdrags- en wetartikelen. Daarnaast wijzen we op de bestaande jurisprudentie. Arbeid moet betaald worden en verplichte werkzaamheden zonder betaling kunnen niet onder het mom van allerlei eufemismen zoals 'sociale activering' of 'arbeidsritme opdoen' worden toegepast. Indien u mensen echt aan het werk wilt helpen en uit de uitkering, is onbetaald werken geen oplossing. Bovendien getuigt veel van deze beleidsregels meer van een negatief uitgangspunt, vooroordeel zo u wilt, waarbij uitkeringsgerechtigden worden weggezet als luie, niet-werkwillige klaplopers die

alleen met de harde hand, straffe maatregelen en sancties in beweging kunnen worden gebracht. Recent onderzoek toont aan dat verplicht (en ook niet-verplicht overigens) vrijwilligerswerk niet leidt tot betaald werk, waarmee dat argument volgens ons komt te vervallen. Vrijwilligerswerk is een eigen keuze bij een organisatie naar keuze en voor het aantal uren naar keuze in een functie die men passend acht bij de eigen competenties en vaardigheden. De gemeente zou dan ook een andere rol in dezen moeten vervullen: men zou iedere inwoner moeten stimuleren om vrijwilligerswerk te doen, niet alleen de uitkeringsgerechtigde, en daarvoor ook de goede voorwaarden moeten scheppen. De CRR adviseert u hier aandacht aan te besteden.

We vertrouwen u hiermee naar genoegte te hebben geïnformeerd en geadviseerd en wachten uw reactie graag af.

hoogachtend,
namens de Cliëntenraad Roerdalen,

Mr. G.C. van Elk,
voorzitter

Drs. N. van Poll
secretaris